

Digitales Brandenburg

hosted by **Universitätsbibliothek Potsdam**

Sefer ha-Tishbi

Eliyahu Baḥur

רוחב והילא

Ṭshernoḃits, 616 = 1855

דויה תוא

[urn:nbn:de:kobv:517-vlib-12352](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:kobv:517-vlib-12352)

טפֿש אויל וכסיל וסבל ונבל מתורגמין בלשנא טפֿש מלשון
 (תהלים קי"ט) טפֿש כחלב לבם לשון שמנונית ואין לו
 דומה במקרא וכן (ישעיה ו') השמן לב העם תרגום אטפֿש
 ומוה אמרו רבותינו זכרונם לברכה (שנת דף קנ"ט וע"ס) חבמים
 כל עוד שהם מזקינים חכמתם מתרבה ועמי הארץ כל עוד שהם
 מזקינים מטפֿשים פירוש מתטפֿשים הטית דגושה ורבים טועים
 וקורין מטפֿשים המם בשוא וכו' בפרק כמה מדליקין ברוב
 הנוסחאות אינו מטמא מטמא אהלים המם בשוא ואינה אלא
 בחירק מטמא הטית דגושה פירוש מתטמא :

טרד קראו רבותינו זכרונם לברכה למי שעסקו תמיד על עסק
 אחד טרוד והעסק ההוא נקרא טרדא לשון טורח מן
 (משלי י"ג וכ"ז) דלף טורד ואין לו דומה עוד במקרא:
טרף (רמיה מ"ה) תטרף דעתו והתואר מטרף תרגום והתגועשו
 והתהוללו וישתגשגו ויטרפון וכן (בראשית מ"ח) ותפעם
 רוחו ומטרפא רוחיה לשון שגעון ובלשון אשכנז אוניג
 ובלעז אין פאצטו :

טרפה סתם טרפה שאסרה לנו התורה הוא בשר בהמה או
 חיה שנטרפה על ידי זאב או דוב וכיוצא בהם רק
 רבותינו זכרונם לברכה שמשו בה דרך השאלה לשאר
 אטורי מאכלות וקראו גם כן טרפה לנקיבת הריאה ושאר דיניה
 וכן י"ח טרפות והבלל לא שייך לשון מרפות רק על לשון אכילה
 אבל לשון כשרות נופל על הדב דברים כאשר אבאר בערשו :
טשטש (מגילה דף י"ח) אותיות מטושטשות וכן שטר הנמחק
 או נתטשטש פירוש לשון לבלוך ומנוף והשם טשטוש
 (איוב י"ז) פני חמדמרו תרגום אפי מטשטשין בלשון
 אשכנז פלעקן ובלעז מקולה :

נשלמה אות המית • בשם אשר ידו בכל שולמת :

אות היוד

יאה זה השורש לא הביא הרד"ק בערשו ולי נראה כי לך יאתה
 מזה השורש כמו שפירש רש"י לך יאתה לך נאה והוא
 לשון יופי כמו שאנו אומרים בתפלתינו ולך נאה להודות
 נראה

תשבי

ונראה שאין הפרש בין נאה ויאה כמו שאנו אומרים בליל פסח
כי לו נאה כי לו יאה וכן (ס"ה) הנך יפה חודי תרגום כמה יאה
ועל הרוב הוא כתיב ביווד בסוף כגון (תס"ג) נאה תהלה
תרגום יאה תושבחתא אבל נאה לא מצאתי בשום תרגום ועוד
אדבר בו בשורש נאה והשם יאות כמו (בראשית מ') כי טוב פתח
ארי יאות וכן (דברים ע') טחון היטב יאות (במדבר כ"ז) בן בנות
צלפחד יאות ואנו נוהגין לומר יאות בצרי ולא מצאתי כן
בכל הנוסחאות :

יאש

(איוב ז') אמרי נואש מלי יאושא (קל"ח ז') ליאש את
לבי • ליאשא ית לבי • והבותינו זכרונם לברכה שמשו
בלשון זה התפעל לבר • כגון מתיאש להתיאש אבל השם
הוא יאוש • והוא ענין שיניח אדם הדבה ולא יזכור עוד • וכן
(שמואל ה' כ"ז) ונואש ממני שאול תרגום וינוח מני שאול בלשון
אשכנז אנטרובן או בור וועגן ובלעז אנשטראו או דישפראר :

יבם

כתבתי בשורש גם כי האיש קורא לאחי אשתו גיסי וכולי
אבל אשה קוראה לאחי בעלה יבם ואף כשאנה זקוקה לו
ליבום בדין התורה כמו שמצינו במדרש אלישבע אשת
אהרן ראתה בעלה כהן גדול ושני בניה סגני כהונה (ה) ויבמה מלך
דדי שקראו למשה יבמה וכן נשי שני אחים קרוין יבמות זו לזו
כמו ערפה ורות שנאמר (רות ה') הנה שבה יבמתך אך לא יתכן
שתקרא לבעל אחותה רק גיסה כנזכה לעיל :

יד

הרבה לשונות נפלו על לשון יד כמו שפירש רש"י (במדבר ג')
על יד הידרן וכולי עיין שם ורבותינו ז"ל הרגילו לשמש בו
עם המם בלשון תכף כמו מיד ויש מפרשים כן (משלי ו')
הצל כצבי מיד כלומר תכף וכן בתרגום כמו (תס"ג י"ט) אל
תדרגם פן ישבחו עמי תרגום לא תקטלינון מיד ויש מתורגמין מן
יד כמו בפסוק (כ"ר ז') התאנה חנטה פגיה מן יד אמר להן מרי
עלמא וכולי • וכשיסמך מלת על למלת יד שמשו בו במקום עם
או בסבת הדבר כמו (שמות י"ג) על יד עמוד הענן היו הולכים
וכן בלשון רבים כמו ע"י שכתב הכתוב יצחק (ז) בן וכולי וכן
ועכשיו על ידי מעשה פירוש בסבת מעשה ודומיהם :

ידי

ידוע כי כל ישראל נקראים יהודים אבל לא נמצא במקרא
שקראו יהודים רק מוזמן גלות עשרת השבטים ונשאר
מלכות בית יהודה מאז נקראו יהודים ולשונם לשון
יהודית.

(א) ולמדנו פ' אחרי (ב) רש"י פ' חולדות.

יהודית ולא קודם לכן : וגם שבט בנימין עמהם שנאמר במדרכי
(הכתר ז') איש יהודי וגומר והוא היה איש ימיני :

יום טוב קורין למועדים ולרגלים יום טוב : וכן יום משתה
ושמחה זולת מועד (שמואל ה' כ"ה) כמו על יום טוב
בנו הנבל וכן אמרו (יומא דף ע') שהכהן גדול היה עושה יום טוב
לאחיו הכהנים ממחרת יום הכפורים כשנכנס בשלום ויצא בשלום
מבית קודש הקדשים : וכן בדברי רבותינו זכרונם לברכה (שם
דף קי"ט) עבדנא ימא טבא לרבין :

יחם ענין ידיעת המשפחה מצד האבות נקרא יחם או יחוס
והתואר מיוחס ומה שנמצא מזה בדברי הימים ובעזרא
כלן כתיבין בשין שמאל כמו (ד"ס ה"ה) כלם התיחשו :
(ד"ס ה"ה) להתיחש לגבורה : (נחמיה ו') ספר היחש : אבל
רבותינו ז"ל שמשו בו בסמך כמו (קידושין ה') עשרה יוחסין יחוסא
הבבל וכן תרגום ותיילדו על משפחותם ואתיחסו וכן (רות ז')
ממשפחת אלימלך דמן יחוס אלימלך בלשון אשכנז אידלשאפט
ובלעז איינמילאר :

יוכנה נמצא באגרא כי יש עוף גדול הנקרא בר יוכנה והפליגו
בגודל ביצתה במסכת (בכורות דף נ"ז) גם שמעתי
שעתיד הקדוש ברוך הוא לעשות ממנו סעודה לצדיקים
עם הלוי'תן זשור הבר :

יונק (א) יניק וחכים תרגום (שמואל ה"ה) והנער נער ורביא יניק וכן
(שמואל ה' י"ז) ואתה נער ואת יניק ועקרו מלשון יונק וכן
(שמואל ה' ט"ו) תרגום מעולל ועד יונק מעולים ועד יניק
ושאר יונק תרגומו ינקא והשם ינקתא כמו שאמרו גירסא דינקותא
וכן תרגום (שמואל א' י"ז) איש מלחמה מנעוריו מינקותיה ועוד
קראו לילד תינוק ואבארהו בשורש תנק :

יועיל בזה השורש לא נמצא פעל כי אם בבנין הפעיל הועיל
מועיל (משלי י"א) לא יועיל הון : ורבותינו זכרונם לברכה
עשו ממנו שם בזוספז תיו בראש ובסוף תועלת ועם
הבנוים התיו דגושה תועלתו תועלתך וכו' ובלשון רבים תועליות
בל"א גון או הולף ובלעז אוטילו :

יוצא בדברי רבותינו זכרונם לברכה כיוצא בו רוצה לומר כדומה
לו ולא שמשו בו בלשון רבים לומר כיוצאים בו או בהם
ובל"א דיש גיליבין ובלעז ימיליו :

(ה) קדושין ד' ל"ב יוד יצב

תשבי

יצב בדניאל (דניאל ב') מן יציב ידע אנא ויציבא חלמא ולא מצאתי לו דומה בכל התרגום וכל לשון אמת או אמונה תרגום קשוט או קושטא בלשון אשכנז ווארהייט ובלעז וירטאטי :

יצד (ישעיה כ"ו) יצד הוא לשון מחשבה ותאות הלב ועל הרוב הוא לרעה ויש למזכה והוא יצד סמוך ונראה לי כי אין עוד ובדברי רז"ל יצד טוב ויצד רע ובתרגום של תהלים ושל קהלת נמצא הרבה פעמים בתרגום יצרא טבא ויצרא בישא עיין במתורגמן :

יקר זה השרש משימש במקרא לשון כבוד וגדלה כמו (אסתר ה') וכל הנשים יתנו יקר לבעליהן בל"א וזירדקייט ובלעז גלורייא . ורבותינו זכרונם לברכה שמשו הרבה בלשון יוקר שהוא הפך הזול בלשון אשכנז טייער ובלעז קארו גם יש מהם במקרא שיתכנו לפרשם כן (משלי כ"ה) כמו הוקר רגלך מבית רעיק (ישעיה י"ג) אוקיר אנוש מפוז וכמעט שתי הלשונות שוות כי כל דבר יקר וחשוב הוא יוקר וכן להפך :

יראה רבותינו זכרונם לברכה קראו לאלהי העמים ולעבודה זרה שלהם יראה באמרם (פסיקתא פ' נ"ה) קשה יראתם וכן יראתם הביאו פורענות על המצריים והטעם ידוע :
ישיבה קודין למקום שיש שם מרביצי תורה ותלמידים רבים ישיבה באמרם מנהג בכ' ישיבת וכן קוראים לבית דין של מעלה ישיבה באמרם בישיבה של מעלה ובישיבה של מטה ודומה לזה הרבה :

ישוב בדברי רבותינו זכרונם לברכה ישוב הדעת ובדעת מיושבת . וכן לישב המקרא על אופניו: וכן אינו מתישב כל אלו ודומיהן ענין מסודר ודבר דבור על אפניו ואינו זו מלשון ישיבה רק שאינו בארק בפעל הדגוש ובהתפעל בלשון אשכנז גיויצט ובלעז סימארו :

יתוש הרבה חושבין שיתוש זוכב אחד הוא . וחושבין שתרגום של זכב יתוש ואינו כן רק דיבבא ובעל הערוך פירש שהוא רחש שגדל במים ומה שפרשו (דניאל ח') ובאפס ער ישבר על מיטום שנכנס יתוש במותו אינו משמע ע' הוא רחש שגדל במים עיין (גיטין דף כ"ז) :

ישן אומרים הנוצרים שמישחם היה נקרא ישוע בצואת מלאך
 גבריאל שיושיע כל העולם מגיהנם • ויש אומרים שהיה
 נקרא כך במקרה כי כן בזמן ההוא היו יהודים רבים
 עשמים ישוע כמו שמצינו בעזרא בסימן ב' ובנחמיה ג' וי"ב ובדברי
 הימים ב' ל"א ולפי שהיהודים אינם מודים שהוא היה המושיע
 לפיכך אינם רוצים לקראו ישוע והפילו העין וקורין לו ישו גם יש
 לומר לפי שהברת העין קשה לבטא לגוים כמו שכתב רא"ע
 שכל מי שלא למד קריאת החית והעין בנערותו לא יוכל לבטא
 אותם כל ימיו לפיכך הגוים אינם קורין לו בלשונם ישוע אך ישו
 או יוש לכך קורין לו היהודים גם כן ישו בלי עין :

נשלמה אות הווד בשם צור עולמים כהא וכיוד :

אות הבק

כ"א תרגום של (שמות ז') ויפן כה וכה ואתפני לכא ולכא וכן
 (בראשית כ"ז) נלכה עד כה נויל עד כא וכן הרבה בתרגום
 ופתרונם כמו כאן ששמשו בו הו"ל גם נמצאים דכתיבין
 בלי אלף כן ובפרט בתלמוד ירושלמי ובלשון אשכנז אלהעד ובלעז
 אין קווי או קווא :

כ"ב (ה) שמשו בו הדבה בהגדות בדברי שאינם כבוד כלפי
 מעלה כמו כי חזק הוא ממנו (ערכין דף ט"ו) כביכול
 כלפי מעלה אמרו כן קורין אותו כביכול ופירשו
 התורה שנתנה בכ"ב אותיות יכולה לומר כן אבל לנו אי אפשר
 לומר ולזה הפירוש אין טעם וריח מפני כמה דברים האחד שיותר
 נכון היה לומר כביכול כמו שאמרו במדרש (שיר ה') נגילה
 ונשמחה כך בתורה שנתנה בכ"ב אותיות והשני שהיה ראוי
 להכתב בשתי תיבות כב יכול השלישי שהיה ראוי לומר כביכול
 כי התורה לשון נקבה לכן אני אומר כי הכף והבית משמשין כאחד
 כמו שנמצא (ישעיה ה') שופטיך כבראשונה ויועצריך כבתחלה כך
 כביכול הכף בשבא והבית בפתח רוצה לומר התורה דברה כלפי
 מעלה כמו ביכול פירוש כמו במי שיוכל לקבל המאמר ההוא :

כ"ג פרשתיו בשורש גון שהוא במלת כמו :

(ה) עיין גם הליכות עולם ט"ז פ"ה כ"ד

א ולא
 אמונה
 ובלעז
 הרוב
 ין עוד
 ושל
 עיין
 (ה)
 ובלעז
 יוקר
 מהם
 רעיד
 כל
 כורה
 אתם
 ע
 דבים
 ת דין
 מטה
 דעת
 ישב
 אינו
 דשון
 גום
 רש
 אפס
 חש